

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 29 (1915)

Artikel: Ell reginavel della Flora
Autor: Muoth, Eduard
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-190817>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

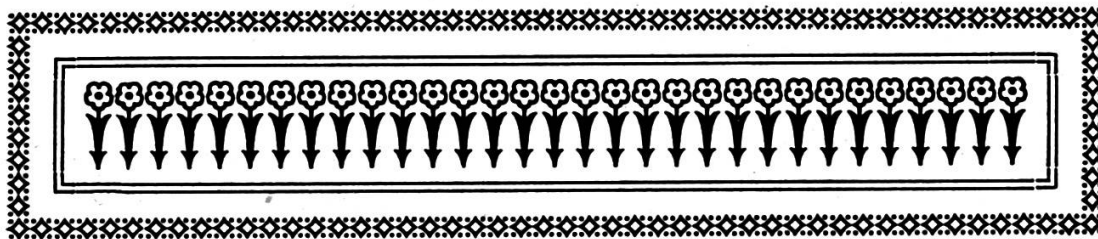
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 18.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

El reginavel della Flora.

Da EDUARD MUOTH.

III.

Til festiv.

C.

Il retg dils Forestals
En miez de ses vasals . . .

1.

En legher, viv rudi
Badugna vegn saltond,
Tut porta oz tshupî,
Tut seglia selegrond.

2

Tschupladas de mattettas,
Cun verds cavels curcladas,
Accordan lur vuschettas
Per intonar cantadas.

3.

Sil plaun numnaus Ruvriu,
Cun verd vali surtratgs,
En natiral vestgiu
Sestendan sî ils artgs.

4.

Tut vul oz salidar
Il *retg dils Forestals*,
Solemn beneventar,
Cû'l vegn cun ses vasals.

5.

La tiara de saver
Uss fâ cun siu stremblir,
Ch'il retg sei gia datier
E stopi prest vegnir.

6.

Tut ei attent e quescha,
Tut vul mirar, udir;
Il cant uss s'intonescha,
Adatg, per el capir!

7.

„Lai resonar, o Musa,
Avon nies niebel retg
Canzun sonor', pompusa,
Davér, quei ei endretg!

8.

Denter tuts ils pievels
Ord schlatta dils Arbusts
Negin retg ei plî niebels,
Negin aschî robusts.

9.

Il pievel della Rezia
Ha en siu vegl lungatg
A ti dau num *Fermezia*;
Cont bein ha el quei fatg!

10.

El numna tei ge *Rûver*,¹⁾
Ruvriu la residenza;
Tgî stat a pèr al Ruver?
'L ei véra eminenza!

11.

Cù Roma stortigliava
Tschupî als valerus,
Tier ruver ella mava
En ùsit pietus.

12.

Athen mav' el ruvriu
Scô en in tempel sogn,
Tadlava spel burniu
Sin siu orachel sogn.

13.

Il ruver fuv' il Forum
Dils vegls cumins germans,
Che han sin quei grond Forum
Battiu ils fermes Romans.

14.

Negin astgav' alzar
Taglions encunter ruver,
Solet il Diu Donar
'Stgav' camigiar sil ruver.

15.

Mâ lû ha il cametg
Din auter retg tunau,
Von quel ha er nies retg,
Il ruver tgau sbassau.

16.

Sut ils arviuls dils tempels,
Dils tempels cristians,
De ruvra vers exempels
Sesprunan scô titans.

17.

Els storschan lur schuvials
Scô sabis inschiniers
Cun forza sut tetgals,
Ei tegn per milliners!

18.

Il retg *suprem* admira
Quels umens de fermezia,
El ha perquei la mira
D'alzar els en noblezia.

19.

Cù pievels forestals
Damondan cau *cun cruna*,
Decida suls rivals
La sort dil tschiel, la buna.

20.

Denter ils rivals
Sefultscha er Satan,
Mâ lû ils Forestals
Han cugliunau Vulcan.

21.

Remettan decisiun
Els mauns dil retg dil tschiel;
Quel tschenta condiziun,
Il mès ei staus pigniel.

22.

„Bein sapi aspirar
Pluto cunter Ruver,
*Mâ 'von giu stopi dar
Tutta feglia ruver.*“

¹⁾ Quercus Robur, L., rûver, Eiche.

23.

Sin quei il ruver mal
Inventa nova tactica,
El betta siu rival ·
Cun ina simpla practica.

24.

In' arma leva drova:
Tegn ferm intonta feglia
E catscha feglia nova,
Pér lû lai dar la veglia.

25.

Vegnend lû cun speranza
Il Pluto vegl, buriu,
Survegn el la pleronza,
Riend 'gl entir ruvriu!

26.

En sia grétta sgrefla
La stoda feglia ruver,
Nudada dalla greffa
Da lû ei feglia ruver.

27.

Scô nodas dil tal sgréffel
La porta sias crennas
Al ruver ha gliez réffel
D'honor mess si enzennas.

28.

Vend rapportau victoria
Sur Pluto infernal,
Vâ in tschupî de gloria
Tschinclond siu frunt regal.

29.

Perquei cun vuschs unidas
In *Vivat* a nies retg!
Solemnas beinvegnidas
Al Ruver, niebel retg!

30.

Al retg della vigur,
Al retg dils Forestals,
Al *Ruver* dei honor!
El seigi immortals!“

31.

Scô tscharna sin cumin,
In spèss uaul de bratscha,
En in gigantic rinn
Sesaulza e secatscha;

32.

Senoda e ballontscha,
Senz' esser baluconta,
De biars la ferma tschontscha,
Bandiera sgolatschonta;

33.

De l'aura populara
La soleglionta fatscha,
D'honurs, che fan uiara,
La passionada catscha:

34.

Aschî ils Forestals
La bratscha lur tschallattan,
Lur maiestus tschupials
Scô in arviul rebattan;

35.

Rebattan dagl acclom,
Il ferm de tuts vasals,
Che han sin mintga rom
Tschentau ils lur castials.

36.

Cheu dat enzenn' il retg,
Spèrt tuorna il ruaus;
Tut mira mo sil retg,
Quel di suenter paus:

37.

„L'honor che deis a mi,
Quell' auda er a vus,
Il laud che deis a mi,
Repetel jeu per vus.

38.

Tgei pô *persuls* in retg,
Er lû, sche el ei ferms?
Pèr lû sei ferm endretg,
Sch'el ei il *retg dils ferms*.

39.

Mirei! miu frétg, il glogn!
Schî pigns, ch'ei ridiculs!
Fuss buca gronds il plogn,
Sche glogn fuss in persuls?

40.

Vus essas mes vasals,
Mâ veis la libertat,
Nus essan actuals
Entras fraternitat.

41.

Er vus veis perdavonts
Che portan las arbagias,
Tier ils schabetgs plî gronds
Han els fitgau las stagias.

42.

Il tat de nies bi *Fau*,¹⁾
Artist cun ferma rampa,
Ha d'inventar gidau
La renomada *stampa*.

43.

Onns ô ha el luvrau
Cun meister Guttenberg.
Merets ha'l conquistau
In quolm — scô Guttenberg.

44.

In' auter denter vus
Ha er tschurvî ell' urna;
Senz' el — quei ha num *Vus* —
Ei san buc far la *purla!*

45.

Stô el duvrar la possa?
Stô el mussar il pugn?
Mo dar la *veglia ossa!*
Neve — cumpar *Badugn*?²⁾

46.

Il bab de nies *Ischî*³⁾
Ha viu l'*emprema ligia*;
Tier el ein els vegni
Ils *Grischs* — per far la ligia.

47.

Aschî en *ina* spîgia
Vus treis veis madirau,
Uniu en *ina* ligia
Il *grond ch'ei daventau*.

48.

Al ferm e sabi dau
Veis biala unitat,
Ed omisdus alzau
Entras la libertat. —

49.

Mâ nus, ils Forestals,
Tessein cun *quater* pass,
E scô industrials
Fagein in pau fracass.

50.

En biars mistregns ed arts
E roms de industria
Nus vein bia bunas parts,
Anflein pertut la via.

¹⁾ *Fagus s.*, L., *fau*, *Buche*; ²⁾ *Betula alba*, L., *badugn*, *Birke*; ³⁾ *Acer Pseudoplatanus* L., *ischî*, *Berg-Ahorn*.

51.

Vus essas costumai
Per embellir nies til,
Veis giu in gust scô mai,
In uorden fetg habil.

52.

La *fraisna* losch marschava,¹⁾
Purtond las veglias lontschas,
E cun vigur cantava
Nossas canzuns romontschas.

53.

Suondavan ils Normans,
Purtond il *fraisen sogn*,
Gidai dals vegls Germans,
Persuls dond strusch domogn.

54.

Ses duatschien onns purtond,
Basat e nestor Fraisen
Vegn era zoppigiond,
Fagend *siu frar d'araisen*.²⁾

55.

Vegnius ual sin viseta
Ord tiaras pli tumprivas,
Mussond ch'el sei en veta,
Aunc marcadont d'*olivas*.

56.

E l'auter frar, il miedi,
Sâ er smanar la canna,
Tegn bia sin siu remiedi,
Ch' ha num scô el — il *manna*.

57.

Scô catschatuts dils fraisens
Bargend vâ *fraisen trést*;
Vend rut tuts ses araisens,
Tut pènda vid siu bést.

58.

Igl ei la tresta sort
Cun qual' nanins barbuns
Han vindicau la mort
Ded in de lur babuns. —

59.

Dil til nies forestal
Centrum, biala cruna,
En tut original,
Formava la *badugna*.

60.

Vegneva scadenond
Brigada cun schluséls,
Sgolava manevrond
Schvadrona sin s-chiséls.

61.

Badugn, lur general,
El Nord ha fatg la scola,
In ver Septentrional,
Ha ina dira mola!

62.

Da saung in progressist,
En tiara de Nordlanda
Ha fatg scô colonist
Fritgeivla propaganda.

63.

El ha aviert las vias
A nies progress cun stentas,
Fundau bia colonias
E quellas fatg flurentas.

64.

Cun el ein leu vegnidas
Speronzas las empremas,
Adina ein lû idas
Sur sias verdas tschemas.

¹⁾ *Fraxinus excelsior*, L., fraisen. gem. Esche. *Olea europaea*, L., olivier, Oelbaum. *Fraxinus Ornus*, Manna — Esche. *F. pendula*, fraisen trést, Trauer-Esche. ²⁾ Araisen, Spreize am Korngerüst.

65.

Badugn ei daventaus
Minister de cultura,
En tut ei semussaus
Igl um della premura.

66.

En scadin entiert
Dil plì pign vischin
Sâ el purtar confiart
Entras siu grond inschin.

67.

Gizzond el ils giudecis,
Ei novs savens siu frétg,
Ge mar de benefecis
Leusi ha'l discuvrétg.

68.

Leusi perquei undraus
Scô in Josef d'Egypta,
Tier nus scô emblidaus
En ina stgira cripta.

69.

Leusi la giuventetgna
Bronzina e sampugna,
Cû verda vegn fadetgna
El *tempel de Badugna*.

70.

En quel beneventada
Vegn giuvna *Primavera*
E cul *Badugn* spusada,
Lur ligia fâ mai sera. —

71.

Sin fiasta Sognilerist
Badugna vegn postada
Per far 'von Jesus Christ
Guardia e parada.

72.

Grenadiers vestgi
En verd — o bi malètg!
Els veggnan benedi
Dal maun dil Segnerretg.

73.

Er els san benedir
Cun forza e cun frétg,
Anètg fan gnir madir,
Cû'ls unschan cun lur étg!

74.

Aschia els davéras
Famus ein pedagogs,
E senza bia canéras
Fan star sidretg ils gobs.

75.

Aschì ei lur bandiéra
Ligiada vid victoria,
Ed ella maina miéra
La lur vertit e gloria.

76.

Quei tut e bia dapli
Badugna ha prestau,
Ed en maletg fetg bi
El til ha presentau.

77.

En quel scô architects
Figura nossa *faua*;
Els ein er navifects
E negan mai ell' auà!

78.

La *faua* ei simbolica;
Ell' ha ge planisau
La maiestusa gotica,
In *fau* cristallisau.

79.

Vend ils pagauns germans
Mei Ruver venerau,
Han els scô cristians
Nies fau harmonisau.

80.

Quel ha ge frastgas goticas,
E quellas bein accorda,
Cun sias artgas goticas
Intuna „*Sursum corda*“.

81.

Nies til vev' aunc reserva,
In rosch Confederai,
Marschavan cun Minerva,
Cun nus ein parentai.

82.

Enqual nies bien amitg
Pô buca star a Lucus,
Vâ plî bugen a vitg,
Scô nies doctor Sambucus. ¹⁾

83.

Selai tudî pladir
Scô miedi cirquital,
Sai buc cò'l pô surfrir,
Essend pagaus schî mal!

84.

Sche nus vegnin a frida
In di cun nies congress,
Questiun fuss gia finida,
Tgi presidiar stovess.

85.

Mirei! cò'l secomblida
Il retg dils Forestals!
Quel ferm e stagn salida
Ses valerus vasals!“

86.

In hurrah resonescha
Sil retg dils Forestals
E quel lû cavalchescha
Plî lunsch cun ses vasals.

*
*
87.

„Callei de quorer, Còllera! ²⁾
L'armada ei vargada;
Vus essas ge mo bòllera!
Gleutetta s'entardada!“

88.

„Eis forsa ti plî gronds?
Ti gnâgner din Curnal! ³⁾
Ti fuvas strusch on Cons,
Cû nus odem Runcal!

89.

Safermust! tgei gnefs!
Auters che nus gnagners!
Ei less d'anflar buns grefs,
Per dèrscher tals patâgners.

90.

Denton sun sefultschius
En miez quels umenèris,
Fuss gleiti staus stenschius
E sun vegnius tut stèris.

91.

In ha teniu in plaid
E tuts han lû cantau,
Jeu hai capiu câ plaid,
Schege che hai tadlau.

92.

Ei ius lû silla buora
Il sez retg forestal,
Ha fatg terment sin buora,
Tschintschau scô in mistral.

¹⁾ Sambucus nigra, L., suitg, Hollunder.
²⁾ Cornus sanguinea, L., curnâl, Judenkirsche.

³⁾ Corylus Avellana, L., còiler, Haselstrauch.

93.

Mâ el duvrava mal
Tont ludar siu glogn!
Ne tgei dis ti, Curnal,
Temas ti quei mogn?

94.

En proporziun nus dus
Nuotzun stein anavos,
Nus vein ge omisdus
Buns fretgs cun cries e cros'.

95.

Ti portas sin tarschôlas
Tschareshas de Gedijs,
Jeu vendel en nitscholas
Fetg delicats bulius!“

96.

„Ge, ge, ti has raschun,
Jeu tegnel ferm cun tei;
Tiu lenn dat bien carschun
A quels de mala fei.

97.

El unscha quei che tgiulla,
E fâ tgiullar cûl unscha;
El fâ er quei che tugna
Anetg cantar cûl punscha!

98.

In arsenal spir armas
Ei ina caglia coller,
Sai spèrt fontauna Larmas
Anflar cun in fest coller.

99.

In' auter arsenal
Cun armas de itschal,
En tut da bien metal,
Ha num *sco jeu* — *Curnal*.

100.

Curna. ei ge schi dirs
Ch'ei vul temps biënnal
Siu catsch per far madirs,
Insumma ei — *curnal*.

101.

Il fundatur de Roma
La lontscha ha fitgau
Scô tierm de sia Roma
E tgei ei daventau?

102.

Catschau e verdegau
Ha lontscha dil grond Romulus,
Da lû curnal ha 'i dau,
Vul dir - *il tgiern de Romulus*.“

103.

„Eis staus 'gl unviern a scola,
Che sas schi bein l'istoria!
Quei vâ scô ina mola,
Sche rumpa buc memoria!

104.

Ge, ge, ti has in tgau,
Ch'ei fatgs schi dir ord jes,
Ch'ei vegn dus onns sittau,
Per siglientar il cries!

105.

Mâ uss — lai raquintar
Sâ tgei? da quels signurs?
— Quels san uss mo vargar —
Nus stein uss denter nus.

106.

Nus essan oz curri,
Jeu tratgel, detgavunda,
Igl ei vargau miezdi,
Vein fatg per oz la runda.

107.

Lein star en noss' umbriva,
E raquintar duas praulas,
Fors' vegnan er en stiva
Las nossas bunas diaulas.

108.

Savessen bein duvvar
— Nus essan paupers mats —
Zatgei per far gentar,
Nus essan camerats.

109.

Adatg! jeu uss entscheivel
In tec a cupidar;
A ti dun il legreivel
Ufeci de *vegliar*.

110.

Fai buna atenziun!
Jeu hai pinau la rida!
Jeu fetschel notaziun,
Schege miu égl cupida.

111.

Sesprovel de semiar
Cò en carrotscha loma
Sì'd alp serebitschar
Davos in curter gromma.

112.

Lais ti vegnir la sien,
Sefâ miu siemi buc,
Lù vas ti, per far bien,
Sì'd alp per fermentuc.

113.

Adatg! uss vegn la praula
Che fâ per tagliarins;
Ti fas denton la diaula
E painas biscutins.

114.

Ei fuva — anno Tubac —
Cun ina dunna goba
Jeu vom, purtond miu sac,
Encunter tiara schuoba.

115.

Leu stoiel pertgirar
E far igl *entagog*,
Beinduras sullarar
En num dil pedagog.

116.

In dî — ei fuv' il Matg —
Sefâ udir massèra:
„Vus puschas, dei brav latg!
Oz fetschel jeu vitgèrà.“

117.

Jeu clom: „Jeu vegn cun vus!
Vi far il vischender!“
„Mo vâ, ti Paunpalus!
Mo jeu oz fetsch vitger!“

118.

Oz drovel *mia* torta,
Per tei ei buc carschida,
Ell' ei buc caglia morta,
Na, sontga, benedida!

119.

Il bien *suitg e ruver*,
En ligia cul *badugn*,
Quels treis fan ô miu bûgher!
Treis sogns hai entapugn.

120.

Cun quels sai benedir
Las pûschas mias, tancas,
Che tras miu benedir
Daventan schî pesancas!

121.

Las vaccas stattan saunas,
Sefan scô dis dil Matg,
Mai schigian las fontaunas
Las alvas — dil bien latg...“

123.

Fugî! vi sut ils fraisens!
Quels ge seglientan siarps!
Il tun e ses araisens
Sut fraisens ston en scarps!“

122.

„Adatg! cheu ei spir siarps!
Nus essan sut badugns!
Hai! cô quei dat scarps!
Il tun dat giu sils grugns!

124.

Aschi en semiada
Furiescha il Curnal;
Il Coller fâ risada
E cloma: „o Curnal!

125.

Jeu sun aunc buc si'd alp
E ti vegliau has buc!
Per quei vas uss si'd alp
Per *gromm' e fermentuc!*“

D.

Amitgs e miedis de casa,
Salid a vus silla sava!

1.

O Musa, conta in laud
Als vegls amitgs della casa!
Cun cor, che sâ nin fraud,
Salida els silla sava!

4.

L'emprema bronzina d'ivôr
Dedesta ord sien sias soras;
Uss tuccan ensemen en chor
Las vuschs de argent, schî
sonoras.

2.

Er els il til celebreschan,
Il til dil temps primavaun,
Festiv lur tuns resonoschan.
Tral clar de giuvna damaun.

5.

Bufatg anavos secaveglia
La viva neiv dellas teilas,
Revelond a nossa marveglia
In firmament spir steilas.

3.

L'emprema schaumna cantonta
Cun sia spusa Regina
Spèrt anfla, mond spiunonta,
Tscharscher che tilla bronzina.

6.

Ge, steilas en miriadas
Din tschiel cun flurs stelius,
Fan, sil tscharscher scurladas,
En alv el surcusius.

7.

Davent' in firmament,
Stelius cun alvas rosas
Ch'han égl schi innocent,
Ch'ein castas scô mimosas.

8.

Zennets sut verds plumagls
Muentan ils stamins
Scô tonts bufatgs battagls
Ded aur, cun tuns carins.

9.

Perquei la giuvna schaumna,
Udend la melodia
(Gia dapi in' jamna,
Oz anfla tshunsch la via.

10.

Sisum igl alv tshupî
Ein nossas Vestalinas
Raspadas en rudî,
Sin lampas cristallinas.

11.

Tiel vegl e bien amitg,
Che porta puspei matg
Vegnidas ein a vitg,
Il vegl ligiom ha tratg.

12.

Ad el fan seranada,
El porscha in vinadi
Numerusa a raspada
Semessa sin viadi.

13.

Scadina part augura
A l'otra biala fiasta;
Per omisduas all' ura
Ventira fetschi tiasta!

14.

Survientas della Vesta
Fan aunc in paus el tempel,
Dond lû cun buna testa
De buns sgolonts 'gl exempel.

15.

Vâ era sgolatschond
Bandiera cun las alvas,
Il Sefir vâ catschond
Las sias nuorsas alvas.

16.

Suenter bandierer,
En biala galleria
Malègia il tsharscher
La sia genealogia.

17.

Lucullus, il Roman,
Consul dellas cuschinas,
Daventa hortulan
E plonta cerasinas

18.

A Kerasos, Mar Néra,
Ha'l quellas acquistau
E lunch encunter séra
Lû quellas enfarlau.

19.

A Roma educadas,
Plî tard ein lû las feglias
En Rezia emigradas,
Salvond las vertits veglias.

20.

En tschien roms prógressadas
Riguard colur e mur,
Mâ vegnan concentradas
Sin *dus* riguard *savur*.

21.

Quels dus, ils babs de tschèp,
Han num — il pign — *Viezlèr*,¹⁾
Il grond, ch'ei dultschs de tschèp,
Ei battegiaus *Tscharscher*.

22.

Els van, il grond e pign,
Tschareschas ellas nialas,
Fagend mintgin siu ghign,
Smanond las canistrallas.

23.

Il pign stô ir en bratsch
Cun sia *Tschérascha*,
Siu frar, ch'ei buc in cratsch,
Ei dultschs, mâ siua rascha!

24.

Lur pass ei malsegirs.
Scô 'i fussen tschaberlins;
Fors' han schigiau tiels sirs
Duas qualitats da vins!

25.

Viezler il gnef retila,
Scô'l vess buiu ischiu,
Sbarbutta e savila,
E volv' anô buriu.

26.

Tscharscher, de buna veglia,
Cun pasler pign patiarla:
„Uiar' cun vermanégia
Has fatg per mi' enfiarla.

27.

Perquei sin mias tschemas
Sepaina tut discûs,
Jeu dundel las empremas
*Tschareschas a ti prus!*¹⁾

28.

Mâ uss adatg! dei plaz!
Cheu vegn igl aug Maler,
Fagend terments sbargazs,
Er el vegn ord tschaler!

29.

Schege daditg mat végl,
Và'l oz schi losch cun matg,
Mirond cun giuven égl
Ils dis, ils bials dil Matg.

30.

El ei plitost Silvester
Cun arver las schalusas,
Vul buc gnir el cavèster
Cun auras prigulusas.

31.

El buca vul riscar
D'haver 'gl atun mauns vits,
Cù'ls vegnan a rogar
Quels petschens, cars e schits.

32.

Perquei el ordavon
Fâ ir pirer, primer,²⁾
Ch'el sapi star denton
In pau davos igl èr.

33.

Mâ cù el seresolva
De arver la stizun,
Davéras lù revolva
L'entira ambiziun.

34.

Stizun tut elegida,
En qual' el rasa ora
La teila surcusida
Tier firma dell' Aurora.

¹⁾ *Prunus cerasus*, viezler, Weichselb. *P. avium*, tscharscher, Süsskirschenb. ²⁾ *Pirus pirer*, Birnb. *Prunus*, primer, Pflaumenb.

35.

Tontas fatschas pintgas,
Duradas e cotschnidas
Che ein cun verdas rintgas
Ornadas e vestgidas.

36.

Las fan da sestuschar
Per contemplar solegl,
Per sia glisch fladar,
Sesarvan da marvegl.

37.

En ellas aug Maler
Bien solver lû cavèglia
Pils pigns digl ualèr
Che vegnan ord la trègla.

38.

El dersch' a mintga dèll
Zatgei en il bubrièl;
Ord quel litgar lai mèl
Il *stausch* ed il *tersièl*.¹⁾

39.

Ed alla convischina,
Che pô en siu humor
Sper el cantar adina,
Di el cun siu bien cor:

40.

„Merlotscha cun nér peil,
Ti buna cantadura,
A ti dun 'gl εμπrem meil
Che nescha stad futura.“

41.

Maler ei protegus
Von tun ed il camètg,
Cheutras ei promovus
Scô protectur dil tèt看.

42.

El stenda sia bratscha
Sur casa e sur il tèt看,
Protègia cun la fatscha
La casa dal camètg.

43.

Tissunza ord maniéra,
Fà'l crescher spèrt la teila,
Attents scô la clutschiéra,
Per pertgirar la meila.

44.

Cun forza sesburétscha
Encunter buobanaglia
E mètta si capétscha
A nauscha scroccanaglia.

45.

Van era verduas plemas,
Cun ses inschins sedosta,
Lai nodas e duas stremas
Al lader ch'ell' encosta.

46.

'Gl atun igl aug pô rir
E van las tschéras tréostas,
Cù'l vesa secotschnir,
A ses affons las véstas.

47.

Cù ils affons de casa
Lù vegnan cuchigiond,
Il legherment el rasa
Giun plaun, il tgau scurlond.

48.

Igl aug ha er ufféci,
Uffeci *dil civil*
Cedess per buc in prézi
Siu sentiment viril.

¹⁾ 1. und 2. Nachtschwarm.

49.

El meina il register
Cun pala e padél,
El ha scô bien minister
Quitau per mintga dèll.

50.

El tegn serrau siu cudisch
Els bests de siu curtgîn,
Àdina allas dudisch
Exact — ei en curtgîn!

51.

Cû in burgheis arriva
In di cun la cicogna,
Cantond pulit en stiva
Scô paster de montogna:

52.

Lû vegn dagl aug plantada
Enfiarla en curtgîn
E l'ura celebrada
Cun gromma e cun vin.

53.

Al giuven confirmand
Vegn aug porschend in matg,
Al niev communicant
Dat el puspei in matg.

54.

A spus la primavéra
El dat l'emprema flur
E cû igl onn fâ séra
El dat in meil d'amur.

55.

Mà cû la *metta d'ossa*
Spluntond vegn vid la porta,
Er aug lai ir la possa,
Survegn la frastga morta.

56.

Tgì vess pomai sigir,
Sigir aschî crudeivla,
Ch'el lessi far morir
Amur schî buntadeivla!

57.

Stovess buc mintga frida
Tuccar nies agen cor?
Tunass buc mintga frida
Scô pala tratsch sidor?

58.

Perquei el til festiv
Verdus beinpatertgonts
Han senn memorativ
Dils gronds lur perdavonts.

59.

Merettan er memoria,
Memoria spaziusa,
Pertgei la lur historia
Davéras ei famusa.

60.

Egl jert dil paradis
Havev' in hortulan,
Vegnius dal sez parvis,
Malers plantau cun plan.

61.

La meila terlichonta
En sort originala
Fuv' er simbolisonta
La libertat fatala.

62.

Carstgaun stô obedir,
En quei stat grond merét,
Cânun stô el bargir,
Per battigiar smerét.

63.

Mureivla ei la meila,
Gustada cun prudientscha,
Vegn infernal' musteila,
Cù vâ la obedientscha.

64.

Il bien daventa tîssi,
Sch'ins fâ cun el abus,
Morir puspei stô tîssi,
Sch'il bien renesch' en nus.

65.

Igl ei negin delirium,
Endretg sestill' la teila,
Cù nus el sez Elysium
Vesein a magliond meila.

66.

Als herox vegn porschida
La meila la plî biala,
De sort tut benedida,
Cù vegnan en Walhalla.

67.

Quella sontga spisa
Fa giuvens ils mortals,
Cun prender quella disa
Daventan immortals.

68.

Sin tiara biars combats
Il nies Maler ha fatg,
Per via de ses mats
Igl ei vegnin sestratg.

69.

Retg Peleus e Thetis,
Deessa della mar,
Tont el scô sia Thetis
Han giu cul meil de far.

70.

Els vevan emblidau
Per 'mur della concordia
E da bugen inpau,
De invidar Discordia.

71.

Il cor della scuida
Semetta a cuar,
Il *meil* ella endrida,
Quel stô vendetga far.

72.

Fiera meil scô bomba
Sin tabla nupziala,
Ed el daventa tromba
D'uiara — la *Trojana*. —

73.

In meil original
Davéras ei er staus
Il *meil imperial*,
El ei zun renomaus.

74.

Pil grond retg Alexander
El ei vegnius culaus
Ord aur, cù Alexander
Vegnius ei coronaus.

75.

En jerta vâ *meil d'aur*
Sin Caspar, retg de Saba,
Scô ina rucla d'aur,
Schî grond scô ina raba.

76.

A Bethlehem, retg *ner*
Unfrescha lû meil d'aur
Al retg divin e ver;
Cò va'i cul meil ded aur?

77.

Tenend 'gl affon igl aur,
Ei quel curdaus en tschendra;
Per el fuv' aur mo paur,
De tuttas parts la mendra.

78.

Aunc vegn il Tell, sittur,
Siu mat cul meil sin tgau;
Cun artg de catschadur
A catscha vâ 'l inpau. —

79.

In *tierz* amitg arriva
E passa sur la sava,
Ei beinvegnius en stiva,
El ei tier nus da casa.

80.

Da origin in Pèrser,
Vegnius lù ell' Europa;
El ei *liun* din Pèrser,
A nus ha dau la toppa.

81.

El ha scavau la tauna
Manevel de câ nossa,
Tras el vegn l'aria sauna,
Tut tema sia possa.

82.

El tégn igl égl aviert,
El mira da liun,
Lai buca far matgiert
Cun siu signur patrun.

83.

Laghegia sin canaglia
Che vul mo far dagréttas,
El scarpa tut en paglia,
Sch'el pô vitier las schéttas.

84.

La toppa si' ei forza,
Siu dent ei ferma spada,
Stuess el er schar la scorza,
El gida la casada.

85.

Von el stò ceder razza,
La nauscha de malsognas,
Pertgei el sfracca, mazza
De quellas scò carlognas.

86.

Sas, cò el ha num
Nies valerus liun?
Nugher — quel ei nies um!¹⁾
Per casa sogn patrun!

87.

El vegn savens en casa,
Ei in dils megliers miedis;
Sin meisa ora rasa
Entir fagot remiedis.

88.

Ha cheu en grond scarnuz
Inpau de sia féglia —
Las scroflas van scò'l huz,
Ils viarms sefan ord béglia!

89.

Cheu muoss' el en buttèglia
Il suc *palletschas nusch* —
E spèrt bein secavèglia
Culiez ch'ha gronda crush.

90.

Siglienta las „palletschas“
Las nauschas, tras las sias
Che sétan cun cartètschas
Ed arvan spèrt las vias.

¹⁾ Juglans regia, L., nughèr, Nussb.

91.

Uss arv' el ina scatla
Ch'ei plena cun *pial nus*ch —
Spèrt *ina* fâ la catla,
Magun survegn la vusch.

92.

Aunc vegn in verd „licör“
En flacon senza flad —
Ei buns en in „malör,
Ne er la sera tard.

93.

Final vegn stgir glasin,
Cun quel sâ far striégn:
Sil tgau fâ ir mulin!
Sas ti lignar quei légn?

94.

Cû la cadisch dil tgau
Ha piars l'emprema flur,
Sâ el cun lavatgau
Far returnar colur.

95.

Aunc bia savess mussar,
Vul schar per quella gâ;
El vul ge returnar,
Per oz vul ir a câ.

96.

Encunter igl atun
El tuorni lù *cun sac*;
Speronza ch'il patrun
Buc hagi fatg il pac.

97.

Sche sgagias e stgirats
Vomien buc cun tut,
El vegni cun ses mats,
Il plaid el rumpi buc.

98.

El laschi fors' inpau
Vargar vî sogn Michèl,
Ma franc da Sogniclau
Termetti siu Fidel.

99.

El di, prendend fagot,
„*Stei bein e Dieus pertgiri!*“
„Stei, stei! buc schî dabot!“
„*Stei bein e Dieus pertgiri!*“

100.

— „En quella aur' estiva,
— Marmugna tat Flurin —
Tgî pô cheu star en stiva?
Lein séser on curtgin!“

101.

Sil sèssel ord fést coller,
Sut tètq de vit selvadia!
Finet vegn er, il boller,
E Nescha, la beadia.

102.

Cont bein fâ'l verd agl égl!
L'aria ei balsam;
Enquort cupid' il végl
E di cul tgau: „*Salam!*“

103.

Salam! respond' in hosp,
E smeina la capiala;
Daditg tegn el siu post
En quella stiva biala.

104.

El ei in vegl amitg,
In bien amitg de casa,
Ge, senza il — *suitg*,¹⁾
Encrescher schass la casa!

¹⁾ Sambucus nigra, L., *suitg*, Hollunder.

105.

El ha sfundrau ragisch
Profund e ferm sut grunda
E senza sia glisch
Vegness ei stgir avunda.

106.

La glisch ei envidada
Vegnida da carezia
E mai ei sestizzata,
Adina fâ clarezia.

107.

Cun casa vitalézi
Da *giuven* ha formau,
Cun casa spusalézi
Scô *vegl* ha aunc serrau.

108.

Von el en tschien maluras
La mumma si lamènta,
Rogond de far migliuras
Cun sia paupra schènta.

109.

En sia apoteca
El anfla sut scaffet,
E senza ir a Mecca,
Adin' in bien recept.

110.

Ragisch, la flur, il schit,
La feglia, fretg, la scorza,
Tier el ha tut vertit
Ed ina gronda forza.

111.

Baul per mal ils églis,
Baul per mal ils dents,
Ils pigns scô er ils véglis
Stô el gidar savens.

112.

Callar fâ da bargir
Ils pigns, cun sias coccas,
Ed er ils vegls fâ rir
Cun sias stodas sgnoccas.

113.

Cù'l vegn struclaus en bargia
Davent' el nauschs sc'in muz,
Fâ lù cun det tuargia
A tgi ch'igl ei in snuz! —

114.

Ed alla *fin dil til*
A *tgi* aud' ei dad ir?
Tgi ch'ha il dretg civil
De il *davos flurir*.

115.

Igl ei negina menda
Ded esser tard en flur;
O cont ei nossa *glienda*¹⁾
Vengonza de honor!

116.

Da vegl artau, salvau
Per nus ha simpatia
E nus vein er formau
Cun ella harmonia.

117.

Dals vegls er' consecrada
A Frigga, che governa
La quort e la casada
Cun spir amur materna.

118.

En quort da mesastad
Las sias tendas stenda;
Treì flad en libertat!
Vegnì sut mia tenda!

¹⁾ *Tilia europea*, L., *glienda*, Linde.

119.

Mirei! mes bardagliuns
Aunc ussa ein en flur!
Mo lù resteis fargliuns
Sch'amur rest' en vigur.

120.

Aviuls, mes pigns amitgs,
Miu tetg bugen frequentan,
Els prendan cheu dus sitgs,
Cun nectar sefrestgentan.

121.

Sur vus e vossa casa
Schei plover mias flurs,
Cun quellas en secasa
La sontga pasch cun vus.

122.

Aschi aunc ditg la glienda
Scò mumma admonescha;
Tgi suonda sia senda
Ventira buc fallescha.

123.

La glienda ditg ei stada
Burgheisa de honor,
Savens a miez postada
Sin plazzas de honor.

124.

Leu ins tenev' dertgira
E fiasta giuventila,
Leu er flurev' ventira
Per patria guerila.

125.

La mumma domandava
Recepts per ses malsauns,
La gliend' adina dava
Zatgei per far els sauns.

126.

Ei denter doctoressas
Per lunsch ô buc la mèndra,
Ha spir delicatessas,
Perfin en sia tschèndra.

127.

Ed oz — nu' eis ti, glienda?
Eis forsa ti seccada?
Ti buna, biala glienda,
Pertgei eis schi scarsada?

128.

Poeta anziana,
Perdetga dils babuns —
Oz matta Indiana,
Che fui tut a sparuns!

129.

Possi el renèscher
Siegfried, il mazzadracs,
E possien *puspei crèscher*
Las gliendas — senza dracs!

130.

„Vegni vus duas cun spinas,
*Permuglia, Cagliastrèt!*¹⁾
Schei ir vossas carplinas,
Mei uss in tec endrèt!

131.

Laschei dispetta veglia
Sur cruna dil Spindrader,
Spindrei la vossa feglia
Da vies spinatsch furader!

132.

Davér, quei stretg de spinas
Pudesses bein slargiar.
Pudesses quellas spinas
Sacù inpau runcar.

¹⁾ *Crataegus monogyna*, L., *cagliastrèt*; *Weissdorn*. *Prunus spinosa*, L., *permùglia*, *Schwarzdorn*.

133.

Perquei vus buc duvreis
Schar nèscher ils stellins,
Schiglioc vus lavagheis
Ils égls cun vos larmins.

134.

Ti Cagliastretg, ti snécla,
Neu tscheu e dai manutta
All' onda, la *Fignécla*,¹⁾
E buca seies cucca.

135.

E ti, Permuglia brina,
Dai erá maun all' onda,
Uss seies beinperina,
Tadlei sin vossa onda!

136.

Vus essas oz curridas
Avunda, per mirar
Il til — e franc vegnidas
Fetg stauncas dal barhar.

137.

Raquentá, ti Permuglia,
De quei che ti has viú,
Has franc entira zuglia,
Ne forsa has dormiu?"

138.

„Na, na, hai bein mirau!
Ils égls a mi fan mal;
Bi — gliez eis ei stau,
Sun ida cul Curnal.

139.

Sils *nos* hai gnanc mirau,
Quels ves' ins aunc avunda;
Mo *jasters* eis ei stau,
Vegnida sun scô sturna!

140.

Il *Persic* mav' a pèr
Cun il signur *de Mandel*,²⁾
Quels vevan biala bèr'
Ed égls scô zuchercandel!

141.

Curnal ha detg a mi,
In hagi buns lamézi,
Tschel vomì en valì,
Tut cun snueivels prézi!

142.

Dunschalla *Apricosa*,³⁾
Vestgida da domengia,
Purtava *alva* rosa,
La vegni dall' Armenia.

143.

Cun ella mav' *Cydonia*⁴⁾
E veva *cotschna* rosa;
La vegni ord Japònia,
Pli biala ch'Apricosa.

144.

E lù — tgi ei vegniu?
Cartei, igl ei buc flausa,
Tgi vess pomai cartiu?
Culeischen cun la *Laussa*!⁵⁾

145.

Quei ch'appartegn *Culeischen*,
Tgei vul ded el ins dir?
Cù in sâ far il leischen,
Ge lù san ins capir.

146.

Ma quei pupratsch Lausser
Vul esser in cusrin
De nies barun *Tscharscher*,
Cù'l ei ge *gnanc zavrìn*!

¹⁾ *Sorbus aria*, L., fignecler, Mehlbeerb. ²⁾ *Amygdalus Persica*, persic, Pfirsichb. *Amygdalus communis*, mandeler, Mandelb. ³⁾ *Prunus armeniaca*, L., Apricosenb. ⁴⁾ *Pirus Cydonia*, L., Quitte. ⁵⁾ *Sorbus aucuparia*, L., culeischen, Eberesche. *Prunus Padus*, L., lausser, Traubenkirsche.

147.

Cheu fussen jeu ed ella,
La Cagliastretg manécla
Per lunsch avon a quella,
Neve, car' onda Gnécla?"

148.

„Ge, ge, ti eis cusrina,
E véra d'Apricosa,
Ed ella ei zavrina,
Purteis er *alva* rosa.

149.

Dil rest — has ti, Permuglia,
Ti stoda misterlessa,
Turschau pulit la buglia,
Ti desses Abbadessa!

150.

Ed uss, ti Cagliastretg,
Sas era enzatgei?
Ne forsa has schî stretg,
Che nuot pô ô da tei?"

151.

„Callei, callei cun quei!
Adina cun vies stretg!
Jeu sai, jeu sai pertgei;
Vus sez veis en il stretg!

152.

Mâ jeu sai dar cussegl
A vus in bien recept;
Pernei el da marvegl,
Cû veis aunc bien concept!

153.

Recept ha inventau
La Viezla, doctressa,
Savens quel applicau
Per beinenqual duchessa.

154.

Duvreis mo far buglir
In pugn ne dus fustitga,
Lû vegn dabot fugir
La vossa tuos malitga!"

155.

„Has ti udiu, Permuglia,
Cò quella sâ furar!
Ell' ha entira zuglia
De spinas el collar.

156.

Mâ uss vi raquintar
Er jeu satgei a vus,
Mâ vus stoveis magliar
Las coccas ch'ei per vus!

157.

Ei fuva notg Daniev,
In aunghel ei vegnius
Per salidar onn niev,
Che fuva ual naschius.

158.

Fâ sèser dus affons
Sper el 'von ina meisa,
Lû arva als affons
Duas truccas della meisa.

159.

En quellas truccasmeisa,
Tgei fuva ei lièn?
Zatgei de pintga peisa,
Sch'ins braunca viadèn.

160.

Denton tenor las vuschs
Spir buobas dil nugher,
Grondas, bialas nuschs,
Scurladas dal nugher.

161.

Igl aunghel di carin:
„Mes cars affons, prendei
Mo ora nuschs perin
Ord truccas e smacchei!

162.

Ins auda els smaccar,
Las nuschs van spèrt en tocs;
Ins auda exclamar:
Ti mira tscheu, tgei cocs!

163.

Mâ lù ins auda dir:
O cont tup, cont jertg!
Ge, ins podess bargir!
Tut ei cheu vit, caviertg!

164.

Las nuschs en trucc' suren
Las fuvan tuttas vittas,
Las nuschs en trucc' suten
Tut plein de bunas chiccas!

165.

Igl aunghel, il caret,
Las alas uss tschallatta,
El aulza si in dèt,
La sia vusch rebatta:

166.

„Affons, dei pô adatg!
Las nuschs ein ils curstgauns,
Il bien ei coc bufatg,
Il mal vâ en mulauns.

167.

Ils buns ein nuschs cun cocs,
Ils auters nuschs fallidas;
Schî ditg ch'ei buc en tocs,
Las paran distinguidas.

168.

Savens en trucc' suten
Vegnan nuschs ch'ei bunas,

Savens sil mund suren
Las levas cun lur tunas,

169.

In di denton quel vegn
Che arva truccameisa,
Stadéra fina tegn,
El drova gesta peisa.

170.

Cun siu marti Dertgira
El tuttas nuschs lù smacca —
Ventira — stai entira,
Cù crosa rump' e stacca!“

171.

Aschia admonescha
Igl aunghel e salida;
Anètg el lù svanescha —
Veis dau ad el udida?

172.

Jeu vesel che scheis pènder
Vies tgau — vus nuschs
smaccheis;

Stueis er ad uras fènder
Vies cor — *lù coc anfleis.*

173.

El cor e tuts ses cams
Il bien stô madirar,
Quels ein ils megliers mams
Che nossas nuschs san dar.

174.

Er *vus* lù l'otra gada
Marscheis en *miez il til*,
Vegn esser *mai vargada*
La *pompa de gliez til!*

175.

Perquei, Permuglia cara.
Ti snécla, Cagliastretg,
Mei uss pulit a casa,
Fagei adin' endretg!“